የሰ/መ/ቁ. 59304

ኅዳር 15 ቀን 2003 ዓ.ም.

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

አመልካች፡- 1. አቶ አያሌው ተሠማ
2. አቶ ጌታቸው አጎናፍር
3. ዶ/ር መሐሪ መኮንን

ጠበቆች፡-
1. ታምሩ ወንድምአገኘሁ ቀረቡ፡፡
2. ደሣለኝ ዓለሙ ቀረበ፡፡
3. ገ/እግዚአብሔር ተስፋዬ ቀረበ፡፡

ተጠሪ፡- የኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለስልጣን ዓቃቤ ሕግ

1. እሸቱ ወ/ሰማያት
2. ወንድወሰን ደሣለኝ
3. አውግቸው ክብረት

ቀረቡ፡፡

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የወንጀል ድርጊት ተፈጽሟል በሚል የቀረበውን ክስ ተከትሎ የተነሣውን የዋስትና ጥያቄ የሚመለከት ነው፡፡ በጉዳዩ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ከሣሽ የሆነው የተጠሪው ባለሥልጣን ዓቃቤ ሕግ በአመልካቾች ላይ ክስ መስርቷል፡፡ በአሁኑ 1ኛ አመልካች ላይ አስራ አንድ ክሶች በሁለተኛ አመልካች ላይ አምስት ክሶች በአራተኛ አመልካች ላይ ስድስት ክሶች መመስረታቸውን የሥር ፍርድ ቤት ብይን ይገልፃል፡፡ አመልካቾች የዋስትና ጥያቄ ያቀረቡት በክሶቹ የተመለከቱት የወንጀል ድርጊቶች የዋስትና መብት የሚያስነፍጉ አይደሉም በማለት ሲሆን ዓቃቤ ሕግ ደግሞ ይህንኑ የአመልካቾችን ጥያቄ የተቃወመው በአመልካቾች ላይ የተመሠረተው ክስ ከአስራ አምስት ዓመታት በላይ ሊያስቀጣ ይችላል፤ አመልካቾች በዋስ ቢለቀቁ ግዴታቸውን አክብረው ፍርድ ቤት አይቀርቡም ሌላ ወንጀል ሊፈጽሙ ይችላሉ፤ ምስክሮችን በመግዛት ወይም በማባበል ወይም አስረጂ የሚሆኑበትን ያጠፋ ይሆናል በሚሉ ምክንያቶችና የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 63፣ 67/ሀ/፣ /ለ/ እና /ሐ/ በዋቢነት በመጥቀስ ነው፡፡ ከዚህም በኋላ የሥር ፍርድ ቤት ከሁለቱም ወገኖች የቀረበውን ክርክር መርምሮ አመልካቾች የተከሰሱባቸው የወንጀል ክሶች ከባድ ተደራራቢ በመሆናቸው አመልካቾች የዋስትና መብታቸው ቢከበርላቸው ግዴታቸውን ሊያከብሩ ይችላሉ የሚል

እምነት ሊያሳድሩ የሚችሉ አይደሉም የሚል ምክንያት በመስጠትና የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 67/ሀ/ን ብቻ በዋቢነት በመጥቀስ የአመልካቾችን የዋስትና ጥያቄ ውድቅ አድርጓል፡፡ በዚህ ውሣኔ አመልካቾች ባለመስማማት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ተቀባይነት አላገኙም፡፡ የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሣኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡

እኛም የአመልካቾች ጠበቆች ሰኔ 30 ቀን 2002 ዓ.ም. ጽፈው ያቀረቡትን አቤቱታ መነሻ በማድረግ ተጠሪን አስቀርበን ክርክሩን በጽሁፍ እንዲያደርጉ አድርገናል፡፡ አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው የአመልካቾችን የዋስትና ጥያቄ የሥር ፍርድ ቤት ውድቅ ሲያደርግ በምክንያትነት የያዛቸው ነጥቦች በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 67/ሀ/ ሥር የተመለከተውን ነጥብ የማቋቋሚያ ነጥብ መሆን አለመሆናቸውን ለመመርመር ሲባል ነው፡፡ በመሆኑም በዚህ ረገድ የአመልካቾች ጠበቆች እና ዓቃቤ ሕግ ያቀረቡትን የጽሁፍ ክርክር አቤቱታው ከቀረበበት ውሣኔ እና ከሕጉ ጋር በማገናዘብ ተመልክተናል፡፡

የሥር ፍርድ ቤቶች በአመልካቾች ላይ የተጠቀሱባቸው ድንጋጌዎች በራሳቸው ዋስትና የሚከለክሉ አለመሆናቸውን የተቀበሉት ጉዳይ ነው፡፡ ይህ በመሆኑም አመልካቾች ዋስትና ይፈቀድ ዘንድ ክሱን ለሚያየው ፍርድ ቤት ጥያቄ /አቤቱታው/ አቅርበዋል፡፡

በመሠረቱ የዋስትና መብት በሕገ መንግሥት ጥበቃ ከተደረገለት የተያዙ ሰዎች መሠረታዊ መብቶች አንዱ ነው፡፡ የኢ.ፌ.ዲ.ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት በአንቀጽ 19/6/ ሥር የተያዙ ሰዎች በዋስትና የመፈታት መብት ያላቸው መሆኑን በመርህ ደረጃ ያስቀመጠ ሲሆን ይህ በሕገ መንግሥቱ የተከበረው "መሠረታዊ" መብት ሊነፈግ፣ ሊገደብ ወይም በቂ የሆነ የዋስትና ማረጋገጫ እንዲቀርብ የሚደረገውም አግባብነት ባላቸው ሌሎች ዝርዝር ሕጎች መሠረት በልዩ ሁኔታ ስለመሆኑ ይኸው የሕገ መንግሥቱ ድንጋጌ በግልጽ ያሳያል፡፡ በመሆኑም የዋስትና መብት መሠረታዊ የሆነ ሕገ መንግሥታዊ መብት ቢሆንም ፍጹም መብት ሳይሆን በሕጉ አግባብ ሊነፈግ የሚችል ነው፡፡ ስለሆነም የዋስትናው ጥያቄ ተቀባይነት አለው? ወይስ የለውም? የሚለው ላይ ውሣኔ የሚሰጠው ፍርድ ቤት እንደመሆኑ መጠን በዚህ ረገድ አግባብነት ያለውን ልዩ ሕግ መሠረት አድርጎ ጉዳዩን ሊመዝነውና ተገቢውን ውሣኔ ሊሰጥ እንደሚገባ ግልጽ ነው፡፡

በያዝነው ጉዳይ አመልካቾች ያቀረቡት የዋስትና ጥያቄ የተስተናገደው በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 67 መሠረት ነው፡፡ ይህ ድንጋጌ በዋስትና ወረቀት የመለቀቅ ማመልከቻ ለመቀበል የማይቻልባቸውን ሁኔታዎችን አስቀምጧል፡፡ የሥር ፍርድ ቤቶች የአመልካቾችን የዋስትና ጥያቄ ያልተቀበሉት በተጠቀሰው ድንጋጌ ፊደል "ሀ" ሥር የተመለከተውን ሁኔታ በመጥቀስ ነው፡፡ በእርግጥም ድንጋጌው በዋስትና ወረቀት የተመለከቱትን ግዴታዎች አመልካቾች የሚፈጽሙ የማይመስሉ እንደሆነ ጥያቄውን ውድቅ ለማድረግ እንደሚቻል ያሳያል፡፡ እዚህ ላይ ሊስተዋል የሚገባው ዋናው ጉዳይ ግን ድንጋጌውን በመተግበር ረገድ ፍርድ ቤቱ ግንዛቤ ውስጥ ሊያስገባው የሚገባው ምክንያት ምንድነው? የሚለው ነው፡፡ ፍርድ ቤቱ ዋስትናውን ለመከልከል ግምቱን መነሻ የሚያደርግባቸው ሁኔታዎች በተጠቀሰው ድንጋጌ በግልጽ አልተመለከቱም፡፡ እንዲህ ከሆነ አንድ ተከሣሽ የዋስትና መብት ቢከበርለት ግዴታውን የሚፈጽም የማይመስል ነው ተብሎ ግምት የሚወስደው በቂና ሕጋዊ ሊባሉ በሚችሉ ምክንያቶች ሊሆን ይገባል ተብሎ የሚታመን ሲሆን ምክንያቶች በቂና ሕጋዊ ናቸው የሚለው ጉዳይ ከተለያዩ ከባባዊ ሁኔታዎችና ከጉዳዩ ልዩ ባሕርይ አንፃር ፍርድ ቤቱ ሊገነዘበው የሚችለው ነጥብ ነው ተብሎ የሚታሰብ ነው፡፡ የወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 67 ድንጋጌ አቀራረጽና ይዘት በጠቅላላው ሲታይ ፍርድ ቤት የዋስትና

መብትን የሚነፍግባቸውን ሁኔታዎች የሚያስገነዝብ ሲሆን ምክንያቶቹን ፍርድ ቤቶች ከተለያዩ ሁኔታዎች አንፃር እየተመለከቱ ሊመዝኗቸው የሚገባቸው ናቸው፡፡

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም የበታች ፍርድ ቤቶች የአመልካቾችን የዋስትና ጥያቄ ውድቅ ያደረጉት በዋስትና ቢወጡ የዋስትናውን ግዴታ አክብረው ይገኛሉ ለማለት የሚቻል አይደለም በሚል ምክንያት ነው፡፡ ይህ ግምት መሠረቱ በአመልካቾች ላይ የተመሠረቱት የክሶች ብዛትና የወንጀሎች ከባድነትና ሊያስከትሉ የሚችሉት ውጤት ነው፡፡ የሥር ፍርድ ቤት ወንጀሎቹ ከባድና ተደራራቢ መሆናቸውን ለግምቱ መነሻ አድርጓል፡፡ ፍርድ ቤቱ በእነዚህ ምክንያቶች ላይ በመመስረት ዋስትናውን ነፍጎአል፡፡ ይህን ምክንያት ለግምቱ መነሻ እንዲያደርግ ደግሞ በሕጉ የተከለከለ ነው ለማለት አይቻልም፡፡ ሕጉ ለፍርድ ቤቱ ስልጣን የሰጠው ስለመሆኑ የሚታመን ከሆነ የሥር ፍርድ ቤት ሕጋዊ ምክንያት መሠረት ሳያደርግ ውሣኔ የሰጠ መሆኑ ሊረጋገጥ ይገባል፡፡ ይህ ሰበር ችሎትም በኢ.ፌ.ዲ.ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 80/3/ሀ/ እና አዋጅ ቁጥር 25/1988 አንቀጽ 10 መሠረት የተሰጠው ሥልጣን መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበትን ማናቸውንም የመጨረሻ ውሣኔ ማረም ነው፡፡ በመሆኑም የበታች ፍርድ ቤቶች በኢ.ፌ.ዲ.ሪፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 19/6/ እና የወ/መ/ሥ/ሥ/ሕ/ሕግ 67/ሀ/ መሠረት የሰጡት ውሣኔ ሕጉ የሰጣቸውን ሥልጣን መሠረት ያደረገ ነው ከሚባል በስተቀር በሕጉ አተረጓጎምና አተገባበር ረገድ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም፡፡ በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>**ው ሣ ኔ**</u>

1. በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 91837 ሚያዝያ 19 ቀን 2002 ዓ.ም. ተሰጥቶ በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 55696 ግንቦት 24 ቀን 2002 ዓ.ም. የጸናው ውሣኔ በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁጥር 75/2/ መሠረት ፀንቷል፡፡
2. መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ